

Arkiv til tiden

Det nye fællesmagasin i Vinge er efter sigende et "state-of-the-art" eksempel på, hvordan man moderne, bæredygtigt og effektivt bevarer og opbevarer sjældne arkivalier. REVY har besøgt det store betonanlæg for at blive klogere på processerne og den fysiske bevarings fortsatte relevans i en tid med øget digitalisering

□ Niels Bonde Jensen, journalist

Det er svært at undgå at lægge mærke til fællesmagasinet fra den lille S-togsstation i byen Vinge. Fra broen over de to spor er der udsigt over det udstrakte markareal, der bærer titlen som "Danmarkshistoriens største byudviklingsprojekt", men som for nuværende primært indeholder sporadisk spredte skaller af diverse bygninger. De få mennesker, der bevæger sig rundt mellem skallerne, er alle i arbejdstøj. Og så er der altså fællesmagasinet – en betonkolos i tre niveauer, der hæver sig over landskabet fra sin placering på en lille høj små 500 meter fra stationen.

Bygningen blev indviet den 16. maj 2022 og skal indeholde en stor andel af de arkivaliesamlinger fra Nationalmuseet og Det Kongelige Bibliotek, der førhen har stået spredt i forskellige mindre magasiner. For Det Kongeliges vedkommende på Slotsholmen, ved Søndre Campus på Amager og i diverse fjernmagasiner.

Det giver sig selv, at transporten af så enorme mængder af unikke og uvurderlige

materialer ikke er overstået på en eftermiddag, hvorfor det nye fællesmagasin stadig befinder sig i en overgangsfase mellem fuldt funktionsdygtigt arkiv og samling under stadig udbygning.

Steen Søndergaard Thomsen, som er afdelingsleder for Kunstbiblioteket og Læsesale ved Det Kgl. Bibliotek, er en del af projektledelsen bag fællesmagasinet, og han fortæller om magasinets overgangsfase, mens han viser rundt.

"Vi har i alt ca. 116 hyldekilometer herude. Vi har allerede fyldt 61 hyldekilometer, og når opfyldning på 90 hyldekilometer ultimo 2023. Vi mangler stadig en del af samlingen, som kommer til september, men det er også den sværeste del at flytte, fordi den kommer fra magasinet på Slotsholmen, der blev bygget i 1906. Det er en helt anden bygningskonstruktion med masser af smalle gange, kringelkroge osv., så det er en meget nænsom og besværlig flytning," siger Thomsen og fortsætter:

"Der er også en tilvænningsperiode for vores medarbejdere i forhold til, at materialerne nu er placeret 47 kilometer fra hovedstaden. Men vi oplever, at folk synes, det er spændende at være med til at bygge noget op for bunden – det skaber nogle nye arbejdskulturer og et nyt fællesskab."

En optimeret osteklokke

Efter at være gået gennem en stor port, en sluse ved magasinets indgang og et par kodelåste døre, befinder vi os i den store ankomsthall, hvor fragtbiler indleverer materialerne fra de

andre magasiner samt de såkaldte pligtindleveringer – løbende eksemplarer af samtlige danske udgivelser. Fornemmelsen her skal vise sig gennemgående for hele magasinet: Store, åbne og lyse betonlokaler. Indeklimaet klinisk, tørt og tempereret. Alt optimeret efter funktionalitet – f.eks. er der installeret en stor rampe, der kan tilpasses lastbilernes bagparti, så materialerne let kan læsses af – men ikke mindst også efter præserveringen af de skrøbelige arkivalier. Dette viser sig både i indret-

Selve de 32 magasinlokaler fordeles langs lange, lige gange med højt til loftet og vægge af rå beton. Samlingerne opdeles i dels materialer, men også papirformater – foliant, oktav osv. Der er en fabriksagtig, osteklokkelignende fornemmelse i gangene og i magasinlokalerne. En tomhed, der kan virke menneskefjendsk ved første møde, men som ifølge Thomsen er værdsat blandt medarbejderne. Her er plads, lys, ro og godt indeklima til mange timers fokuseret arkivarbejde.

ningens små og store linjer: fra de niveauinddelte magasiner – nederst det ”kolde magasin” på omkring 4 grader til opbevaring af særligt syreholdige materialer fra før 1900-tallet, længere oppe det ”tørre magasin” på 14 grader, hvor mindre skrøbelige materialer bevares – til mindre detaljer som at rørene udelukkende befinder sig på bygningens yderside for at forhindre fugt.

Steen Søndergaard Thomsen forklarer, at der var en række krav i spil forud for etableringen af fællesmagasinet; et stort grundareal beliggende højt i landskabet, så regnvand kan løbe fra, en overkommelig kvadratmeterpris, en nogenlunde afstand til hovedstaden, en god infrastruktur og ikke for mange nysgerrige naboer. Da man kombinerede alle disse krav, løb området i Vinge med sejren uden megen diskussion.

Både high-tech og analogt

Siden konstruktionen af fællesmagasinet påbegyndte i 2020, har denne indretning resulteret i en hel del international bevågenhed blandt andre arkivarer og konservatorer. På Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside beskrives magasinet endda som et ”state-of-the-art eksempel i international sammenhæng”. Stig Svenningsen, seniorforsker ved Det Kgl. Bibliotek og projektleder for fællesmagasinet, forklarer hvad dette dækker over:

”Både at vi har det klima og de forhold, vi gerne vil have med et relativt lavt energiforbrug, fordi der er så godt isoleret. Sammenlignet med andre magasiner er der også god telefonforbindelse og internet, hvilket betyder meget her i flytningen, der jo ikke kun er fysisk, men også elektronisk. Hele sikkerheds-

↑ Fællesmagasinet i Vinge blev indviet i maj 2022 og skal indeholde en stor andel af arkivaliesamlingerne fra Nationalmuseet og Det Kongelige Bibliotek.
Foto: Atle Clausen

systemet er også i top – skulle der f.eks., mod alle forventninger, udbryde brand herinde har vi et slukningsanlæg, der pumper kvælstof ud, så ilden slukkes uden brug af vand.”

Selvom teknologien i det nye fællesmagasin altså langt henad vejen er fuldt opdateret efter tidens standarder, er der også analoge, lige-ud-ad-landevejen foranstaltninger. F.eks. kører de enorme reolsystemer på skinner og betjenes med håndtag, så de er sikrede mod både strømafbrydelser, systemfejl og vedligeholdelse. Ligeledes står alle el-installationer og udluftningssystemer råt og bart frem fra betonvæggene, så læk eller ødelagte ledninger kan ses og repareres hurtigt.

Disse meget lavpraktiske optimeringer medfører en relativ bemandingseffektiv hverdag, hvor der normalt er to-fire medarbejdere fra det Kongelige Bibliotek, der betjener magasinet i skiftende hold. Dertil kommer beværingsafdelingen, drifts- og byggeafdelingen og transportfolk, der indleverer materialer. Steen Søndergaard Thomsen fortæller, at vi i dag nok befinder os omkring 10 mennesker samlet på denne ene halvdel af fællesmagasinet 24.300 kvadratmeter.

Fascinerende samlinger

Er man historie- og litteraturinteresseret, er der unægtelig en vis fornøjelse i at bevæge sig

rundt blandt samlingernes endeløse bogrækker. I ét af magasinerne står en samling af gamle bibler – nogle helt tilbage fra 1500-1600-tallet – den ene mere smukt ornamenteret indbundet end den næste. I et andet står pligtafleveringen, sorteret efter indleveringsdato. Det er en anderledes spraglet fascinerende samling, hvor en novellesamling sagtens kan gnubbe skuldre med en undervisningsbog i sygepleje og en vegetarisk kokebog.

Pligtindleveringen har endnu mange tomme hylder at udfylde, og Thomsen forklarer, at det fra starten har været vigtigt at sikre et stort grundareal, så man ikke ender i en lignende situation som magasinet ved Søndre Campus, der havde planer om udvidelse, men hvor den omkringliggende jord blev opkøbt inden kommunen kunne give tilladelse. Alligevel melder spørgsmålet sig uundgåeligt: Hvornår løber man tør for plads?

Svenningsen og Thomsen kan ikke give et konkret årstal eller en præcis fremskrivning, men fortæller, at ingen af dem da regner med at skulle overvære en ny flytning eller udbygning i deres karrierer.

”Der er jo både politiske og markeds-mæssige faktorer, der spiller ind. Hvis politikerne f.eks. gennemfører love, der skal begrænse skærmtid i skolerne, kan vi se en større mængde af studieboøger, eller hvis der pludselig kommer en enorm bølge af strikkeboøger, fordi der er stor efterspørgsel,” forklarer Thomsen.

↑ På Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside beskrives magasinet som et ”state-of-the-art eksempel i international sammenhæng”.

Foto: Atle Clausen

Svenningsen supplerer og påpeger, at man trods tomme hylder og grundplads til udbygning, ikke bare kan læne sig tilbage i troen på digitaliseringsprocesser og e-bøger.

”Man kan jo meget nemmere udgive noget i dag, så den frygt man havde for 15-20 år siden, om at papirbogen var ved at uddø, har vist sig at være stærkt overdrevet. Uanset om en bog udkommer i 100 eller 100.000 eksemplarer, skal vi jo have én af alt, og vi får mindst lige så meget ind, som vi plejer.”

Opmagasinering i den digitale tidsalder

Til sidst i rundvisningen begiver vi os gennem en akklimatiseringssluse, hvor udlånte materialer skal opholde sig i minimum 8 timer, inden de fortsætter på rejsen til brugeren. Denne proces sikrer, at papiret ikke gennemblødes af mødet med det varmere, fugtigere klima udenfor magasinlokalerne. Temperaturen i slusen styres af et system, så den ligger præcis mellem temperaturen i det givne magasin og den udenfor.

Denne proces gør også, i samspil med fællesmagasinets placering væk fra hovedstaden, at brugerne vil opleve en længere reaktionstid på materialerne. Det er dog, mener Thomsen, en lille pris at betale for den øgede kapacitet og de mere bæredygtige omgivelser.

”Det handler bare om at deklarerer over for brugerne, hvad de kan forvente, og jeg har endnu ikke oplevet, at det har været en stor udfordring. Forskere tilrettelægger jo f.eks. bare deres aktiviteter efter, at der måske går en ekstra dag, før materialet er klar til afbenyttelse.”

Alene fællesmagasinets byggesag har kostet 345 millioner skattekrone, og selvom den daglige drift – når flytningen er overstået – også økonomisk vil være relativt bæredygtig, er det svært ikke at undre sig over, om dette enorme betonbyggeri mon bliver den sidste af sin slags? Digitaliseringen tager vel over, og kunne de samme midler ikke bruges bedre på andre typer af formidling og bevaring? Thomsen svarer først:

”Tager man igen fat i brugerne, er det for mange et samspil. Mange af brugerne på mit område (Kunstabiblioteket, red.), som er forskere, siger, at de nyder godt af den digitale samling f.eks. i weekender, hvor de kan nå et stykke, så deres fysiske besøg kan blive kortere og mere effektive. I sidste ende er det dog et spørgsmål om politisk stillingtagen – i det danske samfund har vi tradition for at samle ind og bevare på den her måde, som del af at formidle viden og kulturarv. Sådan er det ikke nødvendigvis alle steder.”

Svenningsen istemmer og afslutter med at påpege vigtigheden af bevaringen af originalt kildemateriale i en tid, hvor nye teknologier kan producere og videregive tekst fra et væld af uigennemskuelige kilder.

”Noget digitaliserer vi for at bevare for eftertiden, nogle ting forgår jo simpelthen. F.eks. har vi fotonegativer på nitrat, som uanset hvad er væk om 150 år max, og hvis man efterspørger en bog fra 1600-tallet, ser vi da gerne, at man tilgår den digitalt først. Når det er sagt, er det ikke altid billigere bare at digitalisere alt. Det er dyrt at opbevare her, men at vedligeholde elektroniske samlinger er også dyrt. Det er unikt ved vores samling er også, at vi faktisk kan spore tingene tilbage og bevise, hvor de stammer fra. Nu, hvor kunstig intelligens kan generere indhold, har vi en lødighed, hvor vi kan dokumentere originalen og rejsen frem til digitaliseringen.”

↑ Der er i alt 116 hylder kilometer i fællesmagasinet.
Foto: Atle Clausen